

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТЭД ТАВИХ ХЯНАЛТ, ХАРИУЦЛАГЫН ТОГТОЛЦООГ САЙЖРУУЛЖ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮР ӨГӨӨЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ ШААРДЛАГАТАЙ БАЙНА

УЛСЫН ТӨСВИЙН 2023 ОНЫ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР ДҮН

АУДИТЫН КОД: АГГ-2023/25-ШТА-ГА

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дараах хаягаар авна уу.

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дараах хаягаар авна уу.

Гүйцэтгэл-нийцлийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх

аудитор **Д.Энхболд**

Утас: 263755, Цахим хаяг: enkhboldd@audit.gov.mn

Аудитын менежер **Ю.Энхтуяа**

Утас: 261456, Цахим хаяг: enkhtuyayu@audit.gov.mn

Ахлах аудитор **У.Оюунхүү**

Утас: 261456, Цахим хаяг: oyunkhuu@audit.gov.mn

Аудитор **М.Доржмаа**

Утас: 261456, Цахим хаяг: dorjmaam@audit.gov.mn

Аудитор **Ж.Оюунтуяа**

Утас: 261456, Цахим хаяг: oyuntuyaj@audit.gov.mn

Аудитор **Б.Идэрбалжинням**

Утас: 261456, Цахим хаяг: iderbaljinnyamb@audit.gov.mn

Аудитор **Б.Уранчимэг**

Утас: 261456, Цахим хаяг: uranchimegb@audit.gov.mn

Аудитор **Д.Нямжаргал**

Утас: 261456, Цахим хаяг: nyamjargald@audit.gov.mn

Аудитор **Б.Эрдэнэбаатар**

Утас: 261456, Цахим хаяг: erdenebaatarb@audit.gov.mn

www.audit.mn

Төрийн аудитын байгууллагын цахим хуудсанд QR кодоор зочилно уу.

Аудитын зорилго, зорилтууд

Улсын төсвийн 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүнд аудит хийж, аудитын дүн, дүгнэлт зөвлөмжийг УИХ, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилго чиглэгдсэн ба дараах дэд асуудлуудын хүрээнд гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- Төсөл, арга хэмжээний тооцоолол, баримт бичгийг үндэслэлтэй боловсруулж, санхүүжүүлсэн эсэх;
- төсөл, арга хэмжээг хугацаанд нь гүйцэтгүүлж хүлээн авсан эсэх;
- Төсөл, арга хэмжээ төлөвлөсөн үр дүнд хүрсэн эсэх.

Аудитын хамарсан хүрээ

Төсвийн ерөнхийлөн захирагч, тэдгээрийн харьяа байгууллагууд болон Барилгын хөгжлийн төв, Эрчим хүчний хөгжлийн төв, Зам, тээврийн хөгжлийн төв холбогдох бусад байгууллага, гүйцэтгэгч аж ахуйн нэгжийг хамруулан төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт, ТЭЗҮ, зураг төсөл, магадлалын дүгнэлт, худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөө, тайлан, гүйцэтгэгчтэй байгуулсан гэрээ, олгосон санхүүжилт, төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт, үр дүнг хамруулан аудитыг хийж гүйцэтгэв.

Аудитын хамарсан хүрээ

Аудитыг Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1 дэх, 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.5 дахь заалт, Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2023 оны 08 дугаар тогтоолд үндэслэн Төрийн аудитын байгууллагын хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд аудитыг хийж гүйцэтгэв.

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1. Хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ, олгох санхүүжилтийг оновчтой төлөвлөхгүй байгаа нь хөрөнгө оруулалтын үр дүнг бууруулж байна

4

БҮЛЭГ 2. Төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд тавих хяналт хангалтгүй, хариуцлага тооцох эрх зүйн зохицуулалт дутмаг байна

7

БҮЛЭГ 3. Төсөл, арга хэмжээг ач холбогдлоор нь эрэмбэлж төлөвлөхгүй байгаа нь хөрөнгө оруулалтын үр дүнг бууруулж байна

10

Аудитын дүгнэлт

13

Аудитын зөвлөмж

14

БҮЛЭГ 1

ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭ, ОЛГОХ САНХҮҮЖИЛТИЙГ ОНОВЧТОЙ ТӨЛӨВЛӨХГҮЙ БАЙГАА НЬ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮР ДҮНГ БУУРУУЛЖ БАЙНА

ТӨСӨВЛӨЛТИЙН ШААРДЛАГА ХАНГААГҮЙ ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭГ УЛСЫН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД ТУСГАСАН НЬ ӨРТӨГ НЭМЭГДЭХ, ХЭРЭГЖИЛТ УДААШРАХ
ШАЛТГААН БОЛЖ БАЙНА

БҮЛЭГ 1. ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭ, ОЛГОХ САНХҮҮЖИЛТИЙГ ОНОВЧТОЙ ТӨЛӨВЛӨХГҮЙ БАЙГАА НЬ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮР ДҮНГ БУУРУУЛЖ БАЙНА

Төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан нь өртөг нэмэгдэх, хэрэгжилт удаашрах шалтгаан болж байна

1.1. Улсын төсвийн 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд барилга байгууламжийн 3, их засварын 2, тоног төхөөрөмжийн 1, ТЭЗҮ 1, нийт 10 ТАХ-г шинээр хэрэгжүүлэхээс 2023 оноос эхлэх 60.3 тэрбум төгрөгийн 67 ТАХ-г хэрэгжүүлэх эрхийг орон нутагт шилжүүлэх шийдвэрийг журамд заасан хугацаанд гаргаагүй, хуулийн дагуу гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулаагүй байна.

1.2. Шинээр эхлүүлэх 5 арга хэмжээнээс 3-ийг баталгаажсан зураг, төсөвгүйгээр тусгасан ба жил бүрийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй ТАХ-г тусган, баталсаар байгаа нь батлагдсан төсөвт тааруулан ажлын тоо хэмжээг багасгах, инженерийн шугам сүлжээ, дэд бүтэц, тохижилтын ажил иж бүрэн хийгдэхгүй орхигдох, газрын зөвшөөрөл, техникийн нөхцөлөөс шалтгаалан хугацаа алдах зэргээр төлөвлөсөн хугацаанд хэрэгжихгүй удаашрах, төсөвт өртөг нэмэгдэх хүндрэлийн шалтгаан болж байна.

1.3. Төсвийн жилд ТАХ-ний санхүүжих дүнг төлөвлөсөн хугацаатай уялдуулж төлөвлөхгүй, төсөвт өртгөөс тухайн жилд ногдох санхүүжилтийг тэнцүү хуваарилах байдлаар тооцож батлахгүй байгаа нь хэрэгжилт удаашрах, өртөг нэмэгдэх эрсдэл дагуулж байна.

1.4. Монгол Улсын 2023 оны Төсвийн тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалд шинэ ТАХ-ний тоог хязгаарлаж, өмнөх онуудад эхлүүлсэн шилжих төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлж ашиглалтад оруулах чиглэл баримтлахаар төлөвлөсөн боловч өмнөх оноос шилжин хэрэгжиж байгаа болон хэрэгжиж дууссан ТАХ-ний нэр дээр 12.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 2 шинэ арга хэмжээг төлөвлөсөн байна.

1.5. Өмнөх онуудад эхлүүлсэн зарим ТАХ хэрэгжиж дуусаагүй, ажил зогссон, төсөвт тусгаагүй, хугацаандаа хэрэгжээгүй шалтгааныг тодорхойлж гэрээг дүгнэн ажлыг үргэлжлүүлэх, эсвэл цуцлах зэргээр цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлох, шаардлагатай санхүүжилтийг ирэх онуудын төсөвт тусгах замаар хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг сайжруулах шаардлагатай байна.

1.6. БХТ-ийн магадлалын дүгнэлтэд үндэслэн 2023 онд 566 ТАХ-д 297.5 тэрбум төгрөгийн материалын үнийн зөрүү санхүүжилтийг тусгаснаас 2020 онд ашиглалтад хүлээж авсан 3 ТАХ-г 0.3 тэрбум төгрөгөөр санхүүжүүлсэн байна. Мөн төсөвт өртөг нь нэмэгдэж батлагдсан 17 төсөл, арга хэмжээний нэмэлт гэрээг байгуулахдаа тендерийн хэмнэлтийн 0.6 тэрбум төгрөгийг хасаагүй зөрчилд албан шаардлага хүргүүлж, илүү олгосон санхүүжилтийг улсын төсөвт буцаан төлүүлэхээр төлбөрийн акт тогтоов.

Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний тухайн жилийн санхүүжилтийг хэрэгжих хугацаатай уялдуулж төлөвлөхгүй байна

Өмнөх оноос шилжин хэрэгжих зарим төсөл, арга хэмжээг төсөвт тусгахгүй орхигдуулсан боловч төсөл, арга хэмжээний өртгийг нэмэгдүүлэх замаар шинэ арга хэмжээг шилжих нэрээр төлөвлөсөн байна

Барилга байгууламжийн төсөвт өртөг, нэмэгдэл зардлын тооцоололд тавих хяналт хангалтгүй байна

1.7. Төсөвт өртөг нэмэгдсэн ТАХ-ний гэрээнд өөрчлөлт оруулахдаа ХАА-ны тендерийн хэмнэлтийг хасаж тооцоогүй, магадлалын дүгнэлтийг давхардуулан тооцож төсөвт өртгийг үндэслэлгүйгээр нэмэгдүүлсэн зэрэг нь төсвийг хэмнэлттэй, үр ашигтай зарцуулах зарчимд нийцэхгүй байна.

1.8. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх ТАХ-г тэргүүлэх ач холбогдол, хүрэх үр дүн, шилжих болон шинээр эхлэхээр эрэмбэлж, төлөвлөлтийн шаардлага хангасан тохиолдолд төсөвт тусгах, хэрэгжүүлэх хугацаатай уялдуулан санхүүжилтийг төлөвлөх зарчмуудыг хэрэгжүүлэхгүй байгаа нь төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжихгүй удаашрах, өртөг нэмэгдэх нөхцөлийг бүрдүүлж, хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг бууруулж байна.

БҮЛЭГ 2

**ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТЭД ТАВИХ ХЯНАЛТ
ХАНГАЛТГҮЙ, ХАРИУЦЛАГА ТООЦОХ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ
ДУТМАГ БАЙНА**

УЛСЫН ТӨСВИЙН 2023 ОНЫ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТУХАЙН ЖИЛД
ТӨЛӨВЛӨСӨН САНХҮҮЖИЛТ НЬ 83.2 ХУВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛТЭЙ БАЙНА

БҮЛЭГ 2. ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТЭД ТАВИХ ХЯНАЛТ ХАНГАЛТГҮЙ, ХАРИУЦЛАГА ТООЦОХ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ ДУТМАГ БАЙНА

Улсын төсвийн 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний тухайн жилд төлөвлөсөн санхүүжилт нь 83.2 хувийн гүйцэтгэлтэй байна

2.1. Хөрөнгө оруулалтын нийт ТАХ-ний тухайн жилийн санхүүжилтэд 2,686.0 тэрбум төгрөг төлөвлөснөөс ТЕЗ нар гүйцэтгэлээр 83.2 хувь буюу 2,233.9 тэрбум төгрөгийг санхүүжүүлж, 13.8 хувь буюу 371.9 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг Засгийн газрын 2023 оны 456 дугаар тогтоолоор барьцаа хөрөнгийн дансанд байршуулсан бол 3 хувь буюу 80.2 тэрбум төгрөг нь тендерийн хэмнэлт болон гэрээ байгуулагдаагүй төсөл, арга хэмжээний санхүүжилт байна.

2.2. Багцад задарсан нийт 75 ТАХ-ний 2019-2022 оны санхүүжилт болох 21.6 тэрбум төгрөг ТЕЗ нарын барьцаа дансанд 2024 оны 4 дүгээр сар хүртэл 2-5 жилийн хугацаанд байршиж байна.

2.3. Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний тухайн жилд төлөвлөсөн санхүүжилтийг БХС, СЗХД, УЕП нь тус тус 100 хувь бүрэн ашигласан бол ЭЗХС 54 хувь, НУБХАЗТБҮХД 38 хувь буюу хэрэгжилт хангалтгүй байна.

2.4. Тоног төхөөрөмжийн худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулж, гэрээ байгуулсан байгууллага нь техникийн тодорхойлолт, тавигдах шаардлагын талаарх мэдээллээр хүлээн авах комиссын бүрэлдэхүүнийг бүрэн хангаагүй, техникийн үзүүлэлт, шалгуур бүрээр комиссын гишүүд хянаагүй, хүлээлцсэн акт, хурлын тэмдэглэлд дурдаагүй байгаа нь шаардлагад нийцээгүй хөрөнгийг хүлээн авч санхүүжүүлэх эрсдэлийг дагуулж байна.

2.5. Хөрөнгө оруулалтын ТАХ-ний хэрэгжилт, барилга байгууламжийн ажлын үе шат бүрд тавих хяналт хангалтгүйгээс гүйцэтгэлээс илүү санхүүжилт олгосон, зураг төслөөс зөрүүтэй гүйцэтгэсэн ажлыг бодит гүйцэтгэлээр бус анхны зураг, төсвөөр санхүүжүүлсэн байна.

2.6. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын 1139 ТАХ-ээс 883 төсөл, арга хэмжээг 2023 онд хэрэгжүүлж дуусгахаар төлөвлөсний 62.5 хувь буюу 552 ТАХ хэрэгжсэн, 37.5 хувь буюу 331 ТАХ төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжээгүй байна.

2.7. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын ТАХ-г төлөвлөх, хэрэгжүүлэх явцад тулгарсан асуудлыг шийдвэрлэх чиг үүрэг, хариуцах байгууллага, албан тушаалтан, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, хугацаа, үе шат дараалал, хүлээлгэх хариуцлагыг заавар журамд тодорхой тусгаагүй, эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй байна.

2.8. Захиалагчийн хяналт хэрэгжүүлж буй нэг инженерт ногдох ачаалал их, зөвлөх болон мэргэшсэн инженерийн хүрэлцээ хангалтгүй байгаа нь барилга угсралтын үе шатны ажилд захиалагчийн хяналтыг хэрэгжүүлэх боломжийг хязгаарлаж байна.

2.9. Захиалагчийн хяналтыг хэрэгжүүлж байгаа инженерүүд талбайн журналыг бүрэн хөтлөөгүй, үүрэг даалгавар өгсөн тэмдэглэгээг ажлын талбарт үйлдээгүй, гэрээний хугацаанд тавих хяналт хангалтгүй, гүйцэтгээгүй ажлын санхүүжилтийг баталгаажуулсан,

Зарим төсөл, арга хэмжээний гүйцэтгэлд илүү санхүүжилт олгосон, зураг төслөөс зөрүүтэй хийгдсэн ажлыг санхүүжүүлэхдээ бодит гүйцэтгэлд үндэслээгүй байна.

Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний хэрэгжих хугацааг хянах, хариуцлага тооцох арга зам, эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй байна

Хөрөнгө оруулалтын зарим төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд тавих захиалагчийн хяналт хангалтгүй, ажлын гүйцэтгэлийг бодитоор баталгаажуулаагүй байна

II Бүлэг

Төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд тавих хяналт хангалтгүй, хариуцлага тооцох эрх зүйн зохицуулалт дутмаг байна

зохиогчтой зөвшилцөхгүйгээр зураг төсөвт өөрчлөлт оруулсан, өөрчлөлтийн төсвийг гаргуулахгүй орхигдуулсан зэрэг зөрчил нийтлэг байна.

2.10. Барилга байгууламжийн ажлын захиалагчийн хяналтын тогтолцооны үр нөлөөнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж илүү үр дүнтэй байх боломж, нөхцөлийг судалж хяналтын тогтолцоог сайжруулах арга хэмжээ авах шаардлагатай байна.

2.11. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нар барилга байгууламжийг ашиглалтад хүлээн авах комиссын бүрэлдэхүүнд БХБ-ын асуудал хариуцсан нэгжийн дарга, захиалагчийн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн төлөөллийг оролцуулаагүй, мөн түүнчлэн улсын комиссоос өгсөн үүрэг даалгаврын хэрэгжилтийг хангуулахгүйгээр комиссын дүгнэлтийг баталгаажуулсан зөрчил нийтлэг байна.

2.12. Барилгын салбарт мөрдөж байгаа норм дүрмийн шинэчлэл хийгдэхгүй удааширдаг, цалин, тариф, үнийн индекс, нэгж хүчин чадлын жишиг үнэлгээ хуучирсан зэргээс шалтгаалан барилга угсралтын ажил удааширч зураг төслийн дагуу гүйцэтгэх боломжгүй нөхцөл үүсэж байна. Харин норм, нормативын санд төвлөрсөн хөрөнгийг зориулалтын дагуу зарцуулаагүй үлдэгдэлтэй байна.

2.13. Барилга байгууламжийн гүйцэтгэлд тулгарч байгаа нийтлэг асуудалд тулгуурлан зураг төслөөс өөрчлөх, чанаргүй гүйцэтгэх шалтгаан нөхцөлийг судалж, холбогдох норм, дүрмийг шинэчлэх шаардлага үүссэн байна.

2.14. Төсөвчдийн мэдлэг, мэргэжлийн ур чадвар, хандлагаас шалтгаалж барилга байгууламжийн төсвийн тооцооллыг зураг төслийн дагуу, үнэн зөв хийхгүй, ажлын тоо хэмжээг орхигдуулах, үндэслэл, материалын орц, үнийг алдаатай тооцоолох, өндөр үнээр тусгах зэрэг зөрчил гарсаар байгаа нь барилгын үйл ажиллагаанд оролцогчдод хүлээлгэх хариуцлагын тогтолцоо бүрдээгүйг харуулж байна.

Барилгын норм ба дүрмийн хэрэгжилт хангалтгүй байна

БҮЛЭГ 3

ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭГ АЧ ХОЛБОГД ЛООР НЬ ЭРЭМБЭЛЖ ТӨЛӨВЛӨХГҮЙ
БАЙГАА НЬ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮР ДҮНГ БУУРУУЛЖ БАЙНА

ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭГ ИЖ БҮРЭН БАЙДЛААР ТӨЛӨВЛӨӨГҮЙ, БАРИЛГЫН АЖИЛ ХУГАЦААНДАА
ХЭРЭГЖЭЭГҮЙГЭЭС ЗАРИМ ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ АШИГЛАЛТ, ҮР ДҮН ХАНГАЛТГҮЙ
БАЙНА

БҮЛЭГ 3. ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭГ АЧ ХОЛБОГДЛООР НЬ ЭРЭМБЭЛЖ ТӨЛӨВЛӨХГҮЙ БАЙГАА НЬ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮР ДҮНГ БУУРУУЛЖ БАЙНА

Төсөл, арга хэмжээг иж бүрэн байдлаар төлөвлөөгүй, барилгын ажил хугацаандаа хэрэгжээгүйгээс зарим төсөл, арга хэмжээний ашиглалт, үр дүн хангалтгүй байна

3.4. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэлээр 2023 онд нийт 552 төсөл, арга хэмжээ хэрэгжиж дууссаны үр дүнд боловсрол, соёл, спортын 209, эмнэлгийн 49 барилга, цэвэр бохир усны 345 км шугам, худаг, насос, цэвэрлэх байгууламж 36, цахилгаан, дулааны дамжуулах, түгээх 42 байгууламж, 70.4 км дулааны шугам сүлжээ, 71.4 км ЦДАШ, 74.6 км авто зам, 598.2 урт/метр гүүр тус тус ашиглалтад орсон байна.

3.5. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж, хүлээн авсан зарим барилга угсралтын ажлын инженерийн шугам сүлжээний холболт, дэд бүтцийн асуудлыг иж бүрэн байдлаар төлөвлөж хэрэгжүүлээгүйгээс хүлээн авсан барилга байгууламж ашиглалтгүй, мөн зарим барилга байгууламжийн ажил хугацаандаа ашиглалтад ороогүйгээс бэлтгэсэн тавилга, тоног төхөөрөмж нь ашиглалтгүй хадгалагдаж байгаа нь төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг бууруулж байна.

3.6. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар төсвийг тэлсэн, эдийн засгийн үр ашиг багатай зарим төсөл, арга хэмжээг судалгаа, тооцоогүйгээр төлөвлөж хэрэгжүүлсэн байна.

3.7. Төсвийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.24-т "Төсвийн хөрөнгө оруулалт гэж улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлж, тухайн шатны төсөвт хамаарах хуулийн этгээдийн өмчлөлд шилжих хөрөнгийн зарлагыг хэлнэ" гэж заасан ч БХБС-ын багцад уг заалтыг хангаагүй 50.4 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй нийтийн орон сууцны дээвэр, фасад засвар, дулаалгын ТАХ-г 25.2 тэрбум төгрөгөөр санхүүжүүлж хэрэгжүүлсэн байна.

3.8. ХХААХҮС-ын багцад Малчид болон Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих "Шинэ хөдөө" төсөл, Олон талт түншлэлийн хүрээнд "Үйлдвэрлэгч баг" төсөл, Орон нутгийн үйлдвэрлэлийг дэмжих, тоног төхөөрөмж, Малын үүлдэр, угсааг сайжруулах төсөл зэрэг нэршлээр нийт 39.4 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 29.5 тэрбум төгрөгийн санхүүжих дүн бүхий ТАХ-ний хэрэгжилт, үр дүн нь хангалтгүй байна.

Хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг тэргүүлэх ач холбогдол, хэрэгцээ шаардлагаар эрэмбэлж төлөвлөхгүй байгаа нь санхүүжилтийн үр ашгийг бууруулж байна

3.9. Дээрх байдлаар улсын төсвөөс тухайн шатны төсөвт хамаарах хуулийн этгээдийн өмчлөлд шилжих боломжгүй нийт 75.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийхээр төлөвлөн хэрэгжүүлж 2023 онд нийт 54.7 тэрбум төгрөг зарцуулсан нь Төсвийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.24¹, Төрийн болон орон нутгийн нутгийн өмчийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5², 6 дугаар зүйлийн 6.4.2³, 21 дүгээр зүйлийн 21⁴, 30 дугаар зүйлийн “Төрийн өмчийн эд хөрөнгийг үнэ төлбөргүй шилжүүлэх” зүйлийн 30.3⁵ дахь заалтад тус тус нийцэхгүй байна.

3.10. Дээрх зөрчлүүд нь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг нэн тэргүүний хэрэгцээ шаардлага, ач холбогдол, эдийн засгийн үр өгөөжөөр нь эрэмбэлж хэрэгжүүлэхгүй, санхүүжилтийн эх үүсвэрийг оновчтой ашиглахгүй байгааг харуулж байна.

¹4.1.24. “Төсвийн хөрөнгө оруулалт гэж улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлж, тухайн шатны төсөвт хамаарах хуулийн этгээдийн өмчлөлд шилжих хөрөнгийн зарлагыг”

²5.5. “Төрийн өөрийн өмчийг зориулалт бусаар захиран зарцуулах, нийгмийн шинжтэй төсөл, арга хэмжээнд зарцуулах, хандив, тусламж, түүнтэй адилтгах хөтөлбөр, арга хэмжээг санхүүжүүлэхийг хориглох бөгөөд энэхүү хориглолтыг зөрчсөн эрх бүхий этгээдийг албан тушаалаас чөлөөлж, учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлнэ”

³6.4.2. “төрийн болон орон нутгийн чиг үүрэгт хамаарахгүй хөтөлбөр, арга хэмжээг санхүүжүүлэхгүй байх”

⁴21. “Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн хөрөнгөөр хандив, тусламж, түүнтэй адилтгах аливаа хөтөлбөр, арга хэмжээ, нийгмийн шинжтэй үйл ажиллагаа, төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэхийг хориглоно”

⁵30.3. “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол төрийн өөрийн өмчийн эд хөрөнгийг эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр хандивлах, бэлэглэх, барьцаалах, зээлдүүлэх, бусад өмчийн хуулийн этгээдэд хувь хөрөнгө болгон оруулахыг хориглоно”

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйл, аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

- Улсын төсвийн 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний тухайн жилийн 2,686.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийн гүйцэтгэл 83.2 хувь, тухайн онд хэрэгжүүлж дуусгахаар төлөвлөсөн 883 төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт 62.5 хувьтай байна.
- Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2023 онд нийт 552 төсөл, арга хэмжээ бүрэн хэрэгжиж, боловсрол, соёл, спортын 209, эмнэлгийн 49 барилга, цэвэр, бохир усны шугам хоолой 345 км, дулааны шугам 70.4 км, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам 71.4 км, авто зам 74.6 км, гүүр 598.2 урт/метр, их засварын 44 ажил тус тус ашиглалтад орсон байна.
- Төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгах, санхүүжилтийг хэрэгжих хугацаатай уялдуулж төлөвлөхгүй байгаа зэрэг нь төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт удаашрах, төсөвт өртөг нэмэгдэх шалтгаан болж байна.
- Төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртгийн нэмэгдэл зардлын үндэслэл, тооцоололд тавих Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарын хяналт хангалтгүй байгаад дотоод аудит хийж, үр дүнг тооцох шаардлагатай байна.
- Барилга байгууламжийн ажилд үе шатны хяналт гүйцэтгэж байгаа байгууллагуудын хүний нөөцийн хүрэлцээ, мэргэжлийн чадавхад хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж захиалагчийн хяналтын чанар, үр нөлөөг дээшлүүлэх шаардлагатай байна.
- Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд тулгарсан асуудлыг шийдвэрлэх чиг үүрэг, хариуцах байгууллага, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, хугацаа, шат дараалал тодорхойгүй, гэрээний хариуцлага тооцох эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй байгаа нь төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт удаашрах, зогсонги байдалд хүргэхэд нөлөөлж байна.
- Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг нэн тэргүүний хэрэгцээ шаардлага, тэргүүлэх ач холбогдол, эдийн засгийн үр өгөөжөөр нь эрэмбэлж төлөвлөхгүй, санхүүжилтийн эх үүсвэрийг оновчтой ашиглахгүй байна.

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

Аудитын дүн, дүгнэлт нотлох зүйлст үндэслэн дараах зөвлөмжийг өгч байна. Үүнд:

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД-д:

1. Барилга байгууламжийн ажлын үе шат бүрийг хянах үйл ажиллагаа, захиалагчийн хяналтын тогтолцооны үр нөлөөнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж, сайжруулахад чиглэсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх;
2. Төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд оролцогч талуудын эрх үүрэг, хоорондын харилцааг зохицуулах, тулгарсан асуудлыг шийдвэрлэх, гэрээ цуцлах, хохирлыг тооцож нэхэмжлэх, гүйцэтгэлийн болон урьдчилгаа төлбөрийн баталгааг төвлөрүүлэхтэй холбоотой зохицуулалтыг холбогдох журамд нэмж тусгах.

МОНГОЛ УЛСЫН ШАДАР САЙД БӨГӨӨД ЭДИЙН ЗАСАГ, ХӨГЖЛИЙН САЙД-д:

1. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж дууссан боловч гадна шугам сүлжээ, эх үүсвэрийг иж бүрэн төлөвлөөгүйгээс зориулалтын дагуу ашиглаж эхлээгүй барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн санхүүгийн болон бусад эх үүсвэрийг шийдвэрлэх замаар хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх;
2. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах ажлын даалгаварт тавигдах шаардлага, хүлээн авах шалгуур, төсөвт өртгийг тооцох жишиг үнийг тогтоож мөрдүүлэх.

САНГИЙН САЙД-д:

1. Худалдан авах ажиллагаанд давуу эрх тооцуулан шалгарсан тохиолдолд түүнд хяналт тавих, хэрэгжилтийг үнэлэх, хариуцлага тооцох эрх зүйн зохицуулалтыг холбогдох заавар, журамд тусгах;
2. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын цахим системд Төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүр төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт, хэрэгжилт, санхүүжилтийн мэдээллийг бүрэн байршуулсан эсэхэд хяналт-шинжилгээ үнэлгээ, дотоод аудит хийх.

ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧДАД:

1. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын цахим системд төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт, багцын задаргаа, хэрэгжилт, санхүүжилтийн мэдээллийг бүрэн байршуулах, бүрэн байршуулсан эсэхэд хагас жил тутам дотоод аудит хийж хэрэгжилтийг хянах

БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН САЙДАД:

1. Засгийн газрын 2021 оны 212 дугаар тогтоолоор баталсан "Барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах дүрэм"-ийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж, нэгдсэн чиглэл, арга зүйгээр хангах;

2. Барилга байгууламжийн зураг төсөл, ажлын чанар, гүйцэтгэлд илэрч байгаа нийтлэг зөрчил, тулгарч байгаа асуудалд судалгаа, шинжилгээ хийж барилгын норм, дүрэм, стандартыг өөрчлөн шинэчлэх, сайжруулах ажлыг зохион байгуулан, норм нормативын сангийн хөрөнгийг үр дүнтэй зарцуулах.

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД-Д:

1. Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний үр дүнд бий болсон үйлдвэр, агуулах, зоорь, хүлэмж, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, үржлийн мал зэргийн ашиглагчийг нээлттэй, ил тод, өрсөлдөөнт зарчмаар сонгон шалгаруулах, оновчтой, үр ашигтай ашиглахад чиглэсэн журам, заавар боловсруулан баталж, нэгдсэн арга зүйгээр хангах, хэрэгжилт үр дүнг бүртгэх, тайлагнах, хянах, хариуцлага тооцох тогтолцоог бүрдүүлэх.

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЙД-Д:

1. Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн ширээ, сандалд тавигдах чанар, эдэлгээтэй холбоотой нарийвчилсан шаардлагыг боловсруулан мөрдүүлэх, бүсчилсэн хэлбэрээр орон нутагт үйлдвэрлэх, нийлүүлэх нөөц боломжийг судалж худалдан авах ажиллагааг чанартай, үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар зохион байгуулах.

